Päivi Väisänen-Haapanen

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

Lausuntopyyntönne 22.9.2022 HE 88/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

HE 88/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausuntomme lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valtionavustuslain ja valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta.

Kunnille ja kuntakonserneille myönnetään valtionavustuksia useiden eri hallinnonalojen ja viranomaisten toimesta. Näemme valtionavustustoiminnan kehittämisen tarpeellisena. Valtionavustuslakiin sisällytettävät säännökset, jotka koskevat tietovarantoa siihen liittyvine palveluineen ovat keskeisessä roolissa keskitetyn, yhtenäisen, digitalisoidun ja avoimuuteen pyrkivän valtionavustustoiminnan mahdollistamiseksi. Valtionapuviranomaisten ja muiden valtionavustuksia myöntävien määrä on varsin suuri, joten yhtenäistämisellä ja keskittämisellä voidaan aikaansaada resurssitehokkuutta ja kevennettyä hallinnollista taakkaa. Tuemme toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä avustusten hakijoiden yhdenvertaisuutta ja tasapuolista kohtelua sekä oikeusturvaa valtionavustustoiminnassa.

Yhtenäinen tietovaranto, joka sisältää avustushakujen sekä avustustietojen julkaisemisen ja käyttömahdollisuuden, parantaa hakijoiden mahdollisuuksia löytää keskitetysti avustushakuja ja hankkia tietoa toteutuneista avustuskohteista. Yhtenäisen tietovarannon näkymän toteutuminen on yksi keskeinen osa uudistusta. Tietojen tallentamisvelvoite valtionavustustoiminnan tietovarantoon on todettu valtionavustuslain pykälässä 32 b §, ja lisäksi on edellytetty, että minimissään tietovarantoon velvoitetaan toimittamaan valtionavustuksia koskevat vähimmäistiedot. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että eri valtionapuviranomaiset tai lain nojalla muut valtionavustuksia myöntävät luopuvat nykyisten omien erillisten valtionavustuksia koskevien tietojärjestelmiensä käytöstä. Tavoite on kannatettava.

Laissa valtionavustuslain muuttamisesta koskevan esityksen mukaan tietojen toimittamisvelvollisuus tulisi voimaan 1.10.2023, poikkeuksellinen voimaantuloaika 1.6.2024 koskee ainoastaan maa- ja metsätalouden määrättyjä

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

avustuksia. Siirtymäaika on tarpeellinen, mutta on toivottavaa, että yhtenäiseen toimintamalliin siirrytään mahdollisimman kattavasti ja nopeasti. Valtioneuvoston asetusluonnoksen voimaantulosäännöksen mukaan avustushakemuksia ja -päätöksiä koskevien tietojen toimittamisvelvollisuus ei koske ennen asetuksen voimaantuloa haettavaksi julkistettuja avustuksia. Tietovarantoon voidaan toimittaa tallennettavaksi kuitenkin myös asetuksessa todettuja tietoja, jotka koskevat ennen asetuksen voimaantuloa haettavaksi julistettuja valtionavustuksia sekä tehtyjä valtionavustuspäätöksiä tai valtionavustuksia koskevia hallintopäätöksiä. Joustomahdollisuus esitetysti on kannatettava.

Valtionavustuslain 32 e §:ssä todettu esitys valtionavustuksia koskevien tietojen ja asiakirjojen yhtenäisestä säilytysajasta on selkiyttävä ja kannatettava.

Valtionavustusten sisältö ei kaikilta osin ole ollut riittävän yksiselitteinen. Selkiyttävää on, että valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa kehitetään yhteistyössä valtionapuviranomaisten kanssa valtionavustusten rajaustyökalua, jonka avulla voidaan arvioida yksittäistapauksissa tukien ja etuuksien sisältöä ja luonnetta suhteessa valtionavustuslain säännöksiin.

Pidämme hyvänä esityksen mukaista keskitettyä hallinnointia, ylläpitoa sekä koordinointia ja kehittämistä koskevaa vastuunjakoa ja työnjakoa Valtiokonttorin ja Valtiovarainministeriön kesken. On perustelua arvioida, että keskittämisen avulla voidaan aikaansaada resurssitehokkaampaa, laadukkaampaa ja kehittämistarpeet sekä mm. tietojärjestelmien rajapintojen hyödyntämismahdollisuuksiin, tietoturvallisuuteen, henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät näkökohdat yhtenäisemmin huomioon ottavaa valtionavustustoimintaa. Esityksen mukaan nykyisellään säilyisi ministeriöiden ja muiden valtionavustuksia myöntävien toimivalta sisällöllisessä ohjauksessa. Esitettyä toimivaltajakoa voidaan, ja pitääkin, tukea mahdollisimman laajasti hallinnonalat ylittävän, mahdollisimman yhtenäisen valtionavustustoiminnan kehittämisellä ja yhteistyön lisäämisellä valtionavustustoiminnan kokonaisuudessa. Esityksessä on säännelty myös vastuunjako yhteisrekisterinpitäjien osalta. Vastuunjaon tulee olla selkeä ja tarkkarajainen.

Valtiokonttorista annetun lakiesityksen 2 b §:ssä todetaan, että valtiokonttorin on julkaistava muut kuin henkilötietoja sisältävät kuntien taloustietovarannon tiedot yleisessä tietoverkossa. Valtiokonttorin on lisäksi julkaistava valtionavustustoiminnan tietovarannon tietoja valtionavustustietojen julkaisemisen ja käytön palvelussa valtionavustuslain 32 d §:ssä säädetyllä tavalla. Kuntien taloustietovarannon sekä vastaavasti uutena esityksenä myös valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen sisältyvien palvelujen käytöstä ei tule periä maksua. Pidämme esitystä maksuttomuudesta perusteltuna. Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyn rajaaminen sekä tietosuoja on tärkeä huomioida valtionavustustoiminnan piirissä olevien oikeusturvan kannalta.

Valtionavustustoiminnan kehittämisen ja digitalisoinnin tavoitteena on vähentää paitsi myöntäjien, niin myös avustuksia hakevien hallinnollista taakkaa. Kuntatalouteen kohdistuvaa mittavaa avustusten määrää tulisi digitalisoinnin ja yhtenäistämistoimien lisäksi pyrkiä vähentämään nykyisestään kokoamalla avustuksia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, pidentämällä avustuksen käyttöaikaa sekä tarkastelemalla milloin valtionavustus on perusteltu valinta rahoitusinstrumentiksi, sillä kuntien lakisääteisten tehtävien järjestämiseen myönnetään valtionosuusrahoitusta.

Kehittämistyön tavoitteena on myös lisätä valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta. Vaikutusketjujen rakentamisen avulla sekä valtionavustusten myöntäjät että saajat tulisivat suunnittelemaan, arvioimaan ja mittaamaan asetettuja tavoitteita ja päämäärien saavuttamista. Vaikuttavuuden suunnittelu edellyttää toimijoilta laajaa yhteistyötä ja uudenlaista osaamista, jota valtion on tuettava esimerkiksi koulutustilaisuuksien, informaatio-ohjauksen sekä verkostoitumisen avulla. Valtiovarainministeriön hallinnoiman valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen kuntajaosto on loppuraportissaan 10.6.2022 antanut kehittämisehdotuksensa, joiden avulla voidaan toteuttaa uudistettavaa kuntakonserneihin kohdistuvaa valtionavustustoimintaa.

Kehittämishankkeen yhteydessä on selvitetty laajasti eri hallinnonaloilla voimassa olevaa valtionavustuksia koskevaa erityislainsäädäntöä ja valtionavustuksia koskevia menettelytapoja suhteessa yleislakina voimassa olevaan valtionavustuslakiin. Esityksen tavoitteiden mukaan erityislainsäädännön yhdenmukaistamiseksi onkin myöhemmässä vaiheessa todennäköisesti tarpeen tehdä säädösehdotuksia. Kannatamme jatkotoimia säädösten yhdenmukaistamiseksi.

Esityksessä todetaan, että pitkän aikavälin tavoitteena on valtionavustustoiminnan tietovarannon ja siihen liittyvien palvelujen integroituminen mahdollisimman laajasti ja tehokkaasti muiden sellaisten julkisten digitaalisten palvelujen kanssa, jotka sisältävät julkista rahoitusta tai julkisen tuen saajia koskevia tietoja. Tällaisia järjestelmiä ovat esimerkiksi kuntien taloustietovaranto. Suhtaudumme myönteisesti tietovarantojen integraatiotavoitteeseen. Valtionavustustoiminnan tietotarpeet nojaavat laajaan, mutta usein hajallaan olevaan tietopohjaan.

SUOMEN KUNTALIITTO

Päivi Väisänen-Haapanen
erityisasiantuntija